

Kraków, 13.07.2020

dr hab. Wojciech Piontek, prof. UP

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

**Recenzja pracy doktorskiej
magistra Pawła Ważniewskiego**

Ekonomiczne efekty zmian regulacji prawnych w gospodarce odpadami komunalnymi

Podstawa prawna sporządzenia recenzji

Uchwała Rady Dyscypliny Ekonomii i Finansów Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie z dnia 28 kwietnia 2020 r. oraz pismo Dyrektora Instytutu Ekonomii i Finansów dr. hab. Jarosława Gołębińskiego, prof. SGGW z dnia 6 maja 2020 roku.

Wybór tematu

Temat rozprawy jest aktualny i zasługuje na przeprowadzenie badań naukowych, zarówno w wymiarze teoretycznym, jak też w ujęciu empirycznym. Praca wypełnia lukę w ocenie efektów, wprowadzonych w latach 2011 – 2013 do polskiego systemu prawnego zmian ustawy o utrzymaniu porządku i czystości w gminie. Obowiązek monitorowania i oceny efektów nowych regulacji prawnych spoczywał i spoczywa na Ministerstwie Klimatu (uprzednio Ministerstwie Środowiska), niemniej dotychczas nie został wypełniony.

Struktura rozprawy

Treść rozprawy doktorskiej ujęta została w sześciu rozdziałach, z czego trzy mają charakter teoretyczny i trzy empiryczny. Strukturę pracy tworzą także: wyjaśnienie skrótów, wstęp, podsumowanie i wnioski, źródła i literatura, spis tabel, spis wykresów oraz spis rysunków. W sytuacji wyróżnienia w strukturze pracy odrębnego rozdziału: Rozdział 1 Metodyka, uzasadnionym byłoby także wyróżnienie jako odrębnego rozdziału: Rozdział 7 Podsumowanie i wnioski.

Elegancka struktura pracy powinna charakteryzować się jednakowym podziałem wszystkich rozdziałów na podrozdziały kolejnych stopni. W recenzowanej rozprawie doktorskiej wymóg niniejszy

nie został zachowany. Rozdziały podlegają podziałowi na podrozdziały. Podział podrozdziałów na podrozdziały drugiego stopnia jest niestety przypadkowy. Wyróżnienie podrozdziałów drugiego stopnia w wielu przypadkach jest nieuzasadnione.

Niektóre z fragmentów pracy/podrozdziały nie są związane z tematem i celami pracy, a ich wyodrębnianie jest merytorycznie nieuzasadnione. Treści w nich zawarte mogą stanowić wprowadzenie do innych rozdziałów. Przykładowo wskazać można podrozdział 2.3, który wbrew tytułowi *Ekonomika gospodarowania odpadami komunalnymi* poświęcony został charakterystyce pojęcia gospodarki komunalnej.

Dobór literatury

Praca w dominującym zakresie bazuje na „starej” literaturze, tj. publikacjach, badaniach zrealizowanych do 2012 roku. W ograniczonym zakresie Autor wykorzystuje dorobek naukowy powstały po 2012 roku, co w przypadku szybko zmieniającej się branży jaką jest branża gospodarowania odpadami, skutkuje pominięciem w pracy stanu istniejącego i dokonujących się przemian. Można podejrzewać, iż przedstawiony problem wynika z długiego okresu przygotowywania rozprawy doktorskiej i braku aktualizacji już ukończonych rozdziałów.

Ocena odpowiedzi na pytania badawcze

Jak już wskazano trzy pierwsze rozdziały są rozdziałami o charakterze teoretycznym. Stanowią one najślabszą część recenzowanej pracy doktorskiej. Doktorant nie dowiódł umiejętności prowadzenia spójnych rozważań teoretycznych. Rozdziały drugi i trzeci mają charakter odtwórczy i nie stanowią wkładu w rozwój nauki w obszarze gospodarowania odpadami. Analiza konsekwencji zmian prawnych wprowadzonych w 2011 roku nie może stanowić dla Doktoranta uzasadnienia do pominięcia zmian prawnych oraz dorobku teoretycznego kolejnych 9 lat.

W rozdziale pierwszym Autor formułuje cele pracy, hipotezy badawcze oraz określa sposób ich dowodzenia. *Celem głównym pracy było określenie wpływu regulacji prawnych w gospodarce odpadami oraz ich zmian na gospodarkę Polski ogółem oraz na funkcjonowanie wybranych lokalnych systemów gospodarowania odpadami komunalnymi. Zasadnicza uwaga została zwrócona na porównanie skutków ekonomicznych wybranych modeli regulacji rynków usług związanych z gospodarowaniem odpadami komunalnymi.* Cel ten podlega dezagregacji na cztery cele szczegółowe. Do weryfikacji Autor przyjął cztery hipotezy badawcze. Problem badawczy oraz hipotezy zostały sformułowane poprawnie. Autor przeprowadził bardzo szczegółowe uzasadnienie wyboru obiektu badawczego. Równie szczegółowo przedstawił wykorzystane w pracy metody opracowania materiału empirycznego.

Wśród celów pracy brak jest celów o charakterze teoretycznym, co w pracach naukowych stanowi istotną niedoskonałość, niemniej w świetle obowiązującego prawa nie jest wymagane w odniesieniu do prac doktorskich. Zgodnie z art. 187 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668 ze zm.) przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne. Recenzowana praca kryterium ustawowe spełnia.

Do realizacji wyznaczonych celów badawczych Autor wykorzystuje sześć metod badawczych, w tym: metodę studiów literaturowych, kwerendę wybranych źródeł pierwotnych i wtórnych, kwestionariusze z pytaniami o informacje i dane liczbowe, kwestionariusz z pytaniami o opinie, obserwacje bezpośrednie, monitorowanie według wybranych algorytmów informacji medialnych. Wykorzystane metody analizy materiału empirycznego pogrupowane zostały przez Autora w cztery grupy: metody badania efektów makroekonomicznych, metody badania efektów mezo- i mikroekonomicznych – analiza porównawcza wskaźników; metody badania efektów mezo- i mikroekonomicznych – model ekonometryczny opisujący wydatki gminy na osobę, metody badania efektów mezo- i mikroekonomicznych – ocena rentowności przedsiębiorstw.

Celem rozdziału drugiego recenzowanej pracy było przedstawienie zjawiska odpadów i odpadogenności procesów gospodarowania oraz towarzyszących im zagadnień: modeli gospodarki odpadami, regulacji prawnych. Treść rozdziału jest niespójna, chaotyczna i w znaczącej części niezwiązana z tematem pracy, jak i celami oraz hipotezami badawczymi.

Definiując w podrozdziale 2.1 pojęcie odpadów, Doktorant koncentruje się na historycznym podejściu do zjawiska, zgodnie z którym odpady są rzeczami zbędnymi, pozbawionymi wartości, których posiadacz/wytwórca chce się pozbyć i jest za pozbycie się gotowy zapłacić. Odpady są traktowane przez Autora jako koszt zewnętrzny i tak analizowane w dalszej części pracy. Autor wskazuje w treści podrozdziału liczne kategorie ekonomiczne takie jak: efekty zewnętrzne, marnotrawstwo, efektywność wykorzystania zasobów, alokacja zasobów, zysk. Kolejne podejmowane zagadnienia i wątki nie tworzą spójnych rozważań. Czytelnik odnosi wrażenie ich przypadkowości. Autor pomija współczesne trendy w postrzeganiu zjawiska odpadów, zgodnie z którymi powstające w procesach bytowych i produkcyjnych odpady są zasobem i podstawą kolejnych procesów. Podejście to wyrażone zostało między innymi w Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 2018 r. zmieniającej dyrektywę 2008/98/WE w sprawie odpadów, która w punkcie 1 Preambuły stwierdza: gospodarowanie odpadami w Unii należy ulepszyć i przekształcić je w zrównoważone gospodarowanie materiałami. O braku rozeznania Autora w zakresie kierunków rozwoju, jak i obecnego stanu systemu gospodarowania odpadami świadczy stwierdzenie zawarte na stronie 41 pracy: *Niemniej postulat „zero odpadów”, popularny w niektórych*

kręgach działaczy społecznych, choć obecnie należy traktować jako symboliczny, jest ważnym głosem w tworzeniu gospodarki odpadowej Jestem zmuszony wskazać Doktorantowi, iż budowa gospodarki cyrkularnej (nazywanej także gospodarką bezodpadową) jest podstawowym celem działań Komisji Europejskiej i państw członkowskich UE w obszarze gospodarowania odpadami. Cel ten znajduje wyraz we wszystkich wydawanych od 2011 roku unijnych aktach prawnych. Koncepcja nie jest zatem popularna - jak Doktorant jest uprzejmy wskazać - wyłącznie „w niektórych kręgach działaczy społecznych”. Niewątpliwie poprawnymi i słusznymi są rozważania Autora poświęcone drugiej zasadzie termodynamiki i wynikających z niej ograniczeń w gospodarowaniu odpadami i możliwości urzeczywistnienia koncepcji gospodarki o obiegu zamkniętym.

Podrozdział 2.2 recenzowanej pracy poświęcony został analizie teoretycznych modeli gospodarki odpadami. Podrozdział ten trudno uznać za realizację drugiego członu głównego celu badawczego pracy: *Zasadnicza uwaga została zwrócona na porównanie skutków ekonomicznych wybranych modeli regulacji rynków usług związanych z gospodarowaniem odpadami komunalnymi*. Autor analizuje jedynie dwa modele gospodarowania odpadami. Konstrukcja podrozdziału obejmuje wprowadzenie oraz cztery podrozdziały drugiego stopnia. We wprowadzeniu Autor wskazuje przykładowe założenia przyjmowane w procesie tworzenia modeli ekonomicznych gospodarki odpadami. Rozważania nie są osadzone w literaturze (rozdział 2.2 napisany został na w dominującym zakresie podstawie jednej publikacji – Shinkuma, Managi 2013), nie odnoszą się do konkretnych modeli. Czytelnikowi trudno odpowiedzieć na pytanie czego dotyczą i jaka jest ich rola? Trudno także zgodzić się z przyjętym przez Autora założeniem, iż istnieją uniwersalne założenia dla wszystkich modeli gospodarowania odpadami. Sama treść założeń budzi istotne wątpliwości i pytania. Między innymi Autor przywołuje założenie: *Odpady są bezwartościowe zarówno dla wytwórców odpadów (WO) jak i PGO*. W podrozdziałach 2.2.1 i 2.2.2 Autor charakteryzuje: model optymalnie zaprojektowanej polityki – przy udziale licencjonowania i kar oraz model alternatywnej optymalnej polityki – z udziałem systemu kaucyjnego. Od rozdziału pracy doktorskiej poświęconego ekonomicznym modelom gospodarki odpadom, oczekiwać można szerokiej i pogłębionej analizy istniejących modeli. Niestety taka nie została przez Autora przeprowadzona, a teoretyczne modele opisywane są w różnych miejscach pracy (m.in. model teoretyczny zaproponowany przez Sztangret przedstawiony został na stronie 219 w rozdziale empirycznym kończącym rozprawę doktorską).

Podrozdział 2.2.3 zawiera założenia modelu gospodarki odpadami komunalnymi. Model jako taki przez Autora nie został przedstawiony. Wśród założeń Autor pomija odniesienia (umocowania) do koncepcji circular economy oraz rozszerzonej odpowiedzialności producenta. Rozszerzona odpowiedzialność producenta (s. 53) jest definiowana na podstawie starej literatury. Od lat 2006 dokonał się istotny postęp w jej rozumieniu. Koncepcja uzyskała podstawy prawne na gruncie prawa europejskiego i jest implementowana do sfery realnej. Niezrozumienie ROP skutkuje całkowicie

błędnymi rozważaniami na jej temat także w rozdziale 6.1, w którym Doktorant stwierdza między innymi: *Można zastanowić się nad tym czy większego znaczenia nie mają decyzje producentów, czyli przemysłu i czy zatem nie byłoby właściwe stymulowanie w większym stopniu, regulacjami prawnymi i związanymi z nimi bodźcami ekonomicznymi, właśnie tego elementu gospodarki odpadami komunalnymi.* Istotą ROP jest kształtowanie odpowiedzialności producenta za produkt w całym cyklu jego życia (tj. od koncepcji do wykorzystania gospodarczego powstałych odpadów). Trudno wyjaśnić powód dla którego Doktorant na s. 220 rozważając problem odpowiedzialności producentów powołuje się na sprawozdanie z wykonania budżetu miasta Ciechocinek, aby przywołać zapisy ustawy o gospodarowaniu opakowaniami i odpadami opakowaniowymi.

W podrozdziale 2.2.4 Autor prowadzi rozważania nad równowagą ogólną. Nie są one powiązane z problemem odpadów i gospodarowania odpadami. Trudno za powiązanie takie uznać jedyne zdanie nawiązujące do gospodarowania odpadami: *Gospodarkę odpadami komunalnymi w modelach teoretycznych rozpatruje się zwykle w ramach koncepcji równowagi ogólnej, między innymi ze względu na silne powiązania i wzajemne oddziaływanie rynku gospodarowania odpadami z innymi istotnymi dla gospodarki rynkami, w szczególności rynkami wprowadzania do obrotu dóbr konsumpcyjnych pierwszej potrzeby. W publikacjach z tego obszaru przeprowadzono są złożone dowody matematyczne, które zostały pominięte na rzecz ostatecznych płynących z nich wniosków.* Wskazanych przez Doktoranta „ostatecznych płynących z nich wniosków” w pracy nie ma.

Podrozdział 2.4 zatytułowany został *Miejsce badań nad regulacjami prawnymi gospodarki odpadami komunalnymi w teorii ekonomii.* Podlega podziałowi na dwa podrozdziały drugiego stopnia: *Teoria regulacji prawnych* oraz *Ekonomiczna analiza prawa środowiska a nowa ekonomia instytucjonalna.* Pierwszy z podrozdziałów stanowi ciekawą analizę teorii regulacji prawnych, po której powinna następować analiza badań nad regulacjami prawnymi w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w teorii ekonomii. Niestety zakres rozważań zawartych w podrozdziałach całkowicie odbiega od założonego celu. Doktorant w podrozdziale 2.4.2 dokonuje analizy nowej ekonomii instytucjonalnej. Czytelnikowi pozostawiona zostaje swoboda w dochodzeniu, które z rozważań i w jakim stopniu odnoszą się do problemu odpadów. W ostatnim akapicie Autor jest uprzejmy stwierdzić: *Podsumowując, z punktu widzenia niemniejszej pracy, w kontekście teorii NEI i EKT, efekty ekonomiczne zmian regulacji prawnych w gospodarce odpadami komunalnymi to bardzo szerokie spektrum zagadnień, wychodzących poza podstawowe problemy ilości i ceny na rynku. Niezbędne jest zatem definiowanie wielu różnych efektów, w tym tych związanych z poszczególnymi instytucjami, grupami interesu i kosztów transakcyjnych, a także powiązanych z nimi efektów zewnętrznych. Towarzyszyć temu musi też uporządkowanie i zhierarchizowanie oraz ewentualnie też zmierzenie tych efektów, a w związku z tym zadecydowanie, które z nich są kluczowe. Próba*

wykonania tego bardzo trudnego zadania została podjęta w kolejnych rozdziałach niniejszej pracy doktorskiej.

Celem podrozdziału 2.5 wskazanym przez Autora jest klasyfikacja kierunków badań empirycznych nad gospodarką odpadami komunalnymi, wraz z oceną aktualnych trendów w tym zakresie w literaturze ekonomicznej. Autor podejmuje próbę analizy badań empirycznych w trzech obszarach: przetargi i udział sektora prywatnego, struktura rynku a koszty, pozostałe kierunki badań. Niestety powoływane badania dotyczą lat 70-tych, 80-tych, 90-tych XX wieku i pierwszej dekady XXI wieku. Wskazane są jedynie pojedyncze badania przeprowadzone po 2012 roku. Opis przedmiotu badań jest nieprecyzyjny i wysoce ogólnikowy. Nie zostały przedstawione wnioski z badań. W rozdziale 2.5.3 Autor stwierdza: *Niemniej ważne są badania nad ekonomicznymi skutkami innych przepisów prawnych i elementach systemu gospodarowania odpadami niż wcześniej omówiona regulacja reguł działania rynku i jego struktury. Najczęściej pozostałe badania dotyczyły sposobu naliczania opłat za wywóz odpadów. Wyróżnić przy tym można dwie zasadnicze metody: od osoby (lub gospodarstwa domowego) oraz od ilości odpadów komunalnych. Poszczególne kierunki badań w tym zakresie przedstawia tabela 6.* Tabela 6 zawiera dwanaście kategorii badań. Kategorie te nie zostały w żaden sposób przez Autora scharakteryzowane. Podobne uwagi można sformułować wobec zestawienia badań dokonanego w tabeli 7. Doktorant nie formułuje własnych wniosków z przeprowadzonej analizy kierunków badań empirycznych nad gospodarką odpadami.

W rozdziale trzecim rozprawy pt. *Znaczenie regulacji prawnych jako instytucji gospodarki odpadami komunalnymi w Polsce i na świecie* Autor podejmuje próbę charakterystyki systemu prawa odpadowego w Polsce i na świecie. Rozdział charakteryzuje brak spójności i ciągłości prowadzonych rozważań. Przeprowadzony przez Autora opis ewolucji prawa odpadowego w Polsce jest powierzchowny, chaotyczny i nie odpowiada na postawione w tytule rozdziału pytanie badawcze jakim jest: *znaczenie regulacji prawnych w procesie tworzenia systemu gospodarowania odpadami.* Czytelnik w wyniku lektury rozdziału nie uzyskuje obrazu ewolucji prawa odpadowego w Polsce, jak również dzisiejszego kształtu prawa odpadowego w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi. W pracy nie zostały przedstawione w sposób kompleksowy zmiany systemowe z 2011 roku, co stanowi istotną niedoskonałość z punktu widzenia tematu pracy. Dobór charakteryzowanych aktów prawnych jest niedostateczny. Autor powołuje się na nieobowiązujące akty prawne (m.in. na stronie 80 rozporządzenie w sprawie katalogu odpadów).

W podrozdziale 3.1 scharakteryzowane zostają podstawowe instytucje gospodarki odpadami w Polsce. Niestety podrozdział ten pozostaje w sprzeczności z celem rozdziału. Trudno znaleźć uzasadnienie dla prowadzenia w podrozdziale rozważań poświęconych kapitałowi ludzkiemu, społecznemu, czy społeczeństwu obywatelskiemu. Rozważania dotyczące otoczenia sektora gospodarowania odpadami należało zamieścić w rozdziale drugim, zakładając jego przebudowę.

Podrozdział 3.1.1 pt. *Normy prawne i pozaprawne* zawiera fragmentaryczny opis obowiązujących regulacji prawnych, któremu zgodnie z tytułem poświęcony został podrozdział 3.3.

Niespójny z tytułem i celem rozdziału 3, a także rozważaniami w podpunktach 3.1 do 3.4 jest podrozdział 3.5. W rozdziale nie przeprowadzono analizy porównawczej rozwiązań prawnych w państwach świata, co sugeruje tytuł. Rozważania zawarte w podrozdziale nie nawiązują w żaden sposób do wcześniejszych podrozdziałów. Podrozdział 3.5 został podzielony - pomimo, iż dotyczy „krajów świata” (zgodnie z tytułem) - na dwie perspektywy czasowe do 2013 roku i po 2013 roku. Wprowadzając powyższy podział Autor sugeruje, iż reforma systemu gospodarowania odpadami w 2013 roku odbywała się także w innych państwach, co nie jest prawdą. Autor zauważa powyższy fakt stwierdzając na stronie 116: *Według ostatnich badań irlandzkiej Komisji Ochrony Konkurencji i Konsumentów (CCPC 2018), sytuacja w zakresie sposobu regulowania rynków usług z zakresu gospodarowania odpadów komunalnych niewiele się zmieniła w odniesieniu do wcześniej omawianej perspektywy czasowej (przed 2013 r.). Koniecznością jest zatem sformułowanie pytania o sens wyróżnienia dwóch perspektyw czasowych i prowadzenia rozważań ?*

Lektura podrozdziału 3.5 zmusza do postawienia pytania, o poprawność rozumienia przez Doktoranta pojęć „model” i „system”. Pojęcia te stosowane są bowiem wymiennie. W podrozdziale 3.5.1 Autor przedstawia trzy modele systemów gospodarowania odpadami na świecie, a następnie przedstawia wnioski UOKiK z 2012 r. dotyczące analizy rozwiązań systemowych w wybranych państwach UE. Zasadność i cel zamieszczenia powyższych treści dla Recenzenta pozostaje tajemnicą. Analizie modeli gospodarki odpadami został poświęcony podrozdział 2.2. Trudno zatem znaleźć uzasadnienie dla ponownego podejmowania tematu w rozdziale poświęconym prawu odpadowemu. Przyjmując, iż intencją Autora było przeprowadzenie analizy porównawczej polskiego systemu gospodarowania odpadami z systemami w innych krajach, winien on był przedstawić polski system gospodarowania odpadami, a następnie dokonać jego porównania z systemami w innych państwach, dla jednego momentu w czasie. Opis polskiego systemu gospodarowania odpadami znajduje się w kolejnych rozdziałach, a zatem ewentualne porównania powinny znaleźć się na końcu pracy. W podpunkcie 3.5.2 zatytułowanym *Modele organizacji rynku usług związanych z gospodarowaniem odpadami komunalnymi w latach 2013-2018*, Autor nie przedstawia i nie analizuje modeli (stosując wymiennie systemów) organizacji rynków usług związanych z gospodarowaniem odpadami po 2013 r., a przedstawia wyniki badań irlandzkiej Komisji Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zakres badań nie został w pracy wskazany) dotyczące niedoskonałości systemów i opisuje problemy Rosji w zakresie braków infrastrukturalnych, czy protestów społecznych (co zajmuje połowę podrozdziału).

W podrozdziale 3.6 Autor podejmuje problem budowy gospodarki o obiegu zamkniętym. W rozdziale brak jest analizy aktów prawnych, poprzez które koncepcja circular economy jest implementowana do sfery realnej. Do analizy takiej obliuguje tytuł rozdziału. Rozważania mają

charakter informacji prasowych. Lektura podrozdziału jednoznacznie wskazuje, iż tematyka gospodarki obiegu zamkniętego jest Autorowi obca. Ponownie Doktorant podejmuje rozważania na temat modeli gospodarki odpadami, tym razem dotyczące modelu GOZ opracowanego przez Ellen MacArthur Foundation. Pomijając brak spójności podrozdziału 3.6 rozprawy ze wcześniej wyrażonymi poglądami Doktoranta na temat circular economy, jestem zmuszony wskazać, iż od pracy doktorskiej wymaga się sumiennego przedstawienia kluczowych rozwiązań prawnych i koncepcji w obszarze będącym tematem pracy.

Rozdziały czwarty, piąty i szósty mają charakter empiryczny. Ich ocena decyduje o finalnej, pozytywnej ocenie recenzowanej pracy doktorskiej. Rozdział czwarty zawiera szczegółowy opis systemu gospodarowania odpadami komunalnymi w latach 1990 – 2010, w tym analizuje strumień odpadów komunalnych, sposoby ich zagospodarowania oraz wybrane ekonomiczne efekty funkcjonowania ówczesnych rozwiązań prawnych. W ograniczonym zakresie – to wynika z braku dostępnych źródeł - przedstawione zostały także informacje o systemie gospodarowania odpadami komunalnymi w okresie od 1945 do 1989 roku. W podrozdziale 4.2.5 Doktorant przedstawia prognozy ewolucji systemu gospodarowania odpadami komunalnymi po 2010 roku. Prognozy te mają służyć jako płaszczyzna odniesienia w ocenie reformy z 2011 roku. Podejście to należy uznać za poprawne merytorycznie.

W podrozdziale 4.3.1 Doktorant podejmuje próbę uzasadnienia dla prowadzenia badań gospodarki odpadami komunalnymi w skali lokalnej. Niestety przeprowadzone rozważania nie udzielają odpowiedzi na postawione pytanie problemowe. Sam Autor wskazuje, iż uzasadnienie „*wyrażone zostało za pomocą literatury przedstawionej w rozdziale 2.*” Rozdział 2 jest rozdziałem teoretycznym, w którym należało poszukiwać odpowiedzi na postawione pytanie badawcze.

Ważnym, stanowiącym wkład własny Autora jest podrozdział 4.3.2, w którym scharakteryzowane zostały systemy gospodarowania odpadami komunalnymi w wybranych gminach oraz przeprowadzona została analiza konkurencji i koncentracji na rynku usług odbioru odpadów komunalnych.

Rozdziały piąty i szósty poświęcone zostały ocenie efektów reformy systemu gospodarowania odpadami komunalnymi z 2011 roku. W rozdziale piątym analizowane są makroekonomiczne efekty reformy. W sposób szczegółowy Autor przedstawia zagadnienia: wielkości i struktury strumienia odpadów komunalnych (odnosząc go do prognoz, PKB oraz zjawiska w innych krajach), materiałochłonności gospodarki, marnotrawstwa żywności. W stopniu wyczerpującym Doktorant analizuje strukturę zagospodarowania odpadów komunalnych, w szczególności funkcjonowanie regionalnych instalacji przetwarzania, unieszkodliwianie, recykling. Za szczególnie ważny i ciekawy należy uznać podrozdział 5.4 poświęcony charakterystyce procesu inwestycyjnego oraz ocenie

efektów inwestycji w potencjał zagospodarowania odpadów. Za wadę rozważań należy uznać brak odniesień i próby oceny reformy systemu gospodarowania odpadami z 2011 roku w kontekście realizacji celów circular economy.

W rozdziale szóstym Doktorant analizuje mezo i mikroekonomiczne efekty reformy systemu z perspektywy samorządów oraz przedsiębiorców, dokonując jednocześnie weryfikacji hipotez badawczych. W podrozdziale 6.1 Autor analizuje rynki i podmioty rynkowe w „nowym” (obecnie już funkcjonującym 8 lat) systemie gospodarowania odpadami. Analizę rozpoczyna nie opis podmiotów tworzących system, a opis problemu rozszerzonej odpowiedzialności producenta oraz szarej strefy. Uwagę zwraca na stronie 222 rys. 14, na którym Autor podejmuje próbę określenia udziału poszczególnych podmiotów uczestniczących w systemie w kosztach i sile wpływu na system. Prezentując zależności Autor podkreśla, iż zależności mają charakter „przypuszczalny”. Schemat nie jest poparty badaniami i stanowi subiektywny pogląd Autora. Trudno się zgodzić, z traktowaniem przez Autora przemysłu (wytwórców produktów) jako czynnika o największym wpływie na system gospodarowania odpadami, a jednocześnie niedostrzeganiem rosnącej partycypacji przemysłu w kosztach funkcjonowania systemu. Jednocześnie Autor pomniejsza/pomija rolę gmin w kształtowaniu systemu. Poza prawodawstwem unijnym, gminy są kluczowymi podmiotami kształtującymi funkcjonowanie systemów gospodarowania odpadami. Nieprawdziwym jest także pogląd Autora, iż gminy w średnim stopniu partycypują w kosztach funkcjonowania systemu. Gmina nie ponosi kosztów funkcjonowania na swoim terytorium systemu gospodarowania odpadami. Stanowi podmiot poprzez który dokonywany jest transfer środków od konsumentów (opłata za gospodarowanie odpadami komunalnymi) do usługodawców odpadowych. Zgodnie z ustawą koszty funkcjonowania systemu są neutralne dla budżetu gminy, tj. opłata pokrywa całość wydatków i ma charakter celowy.

Przeprowadzoną w podpunktach 6.2 do 6.4 analizę efektów reformy na płaszczyźnie przedsiębiorstw, gmin i konsumentów ocenić należy jako poprawną. Zidentyfikowany został szeroki zakres efektów, ich analiza jest wielopłaszczyznowa. Metody analizy efektów są poprawne.

Ostatni z podrozdziałów zawiera wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród interesariuszy – gmin i przedsiębiorstw.

Rozprawę doktorską kończy punkt Podsumowanie i wnioski. Zawiera on ocenę realizacji celów badawczych i weryfikacji hipotez. Wskazane zostały także napotkane problemy badawcze.

Inne uwagi

Należy także zwrócić uwagę na drobne, nie mające istotnego wpływu na całościową ocenę pracy, błędy i niedoskonałości:

- a) wstęp do pracy zawiera opis kariery zawodowej Autora, czego w pracach naukowych zasadniczo się nie praktykuje, być może Autor chciał wywrzeć wrażenie na recenzentach,
- b) w tekście używane są skróty (m.in. wg, red.), co w przypadku elegancko napisanych prac naukowych nie powinno mieć miejsca; od skrótów Autor rozpoczyna zdania,
- c) w wielu miejscach pracy autor przytacza angielskie nazwy używanych pojęć, których cel przytoczenia trudny jest do określenia; zamieszczanie nazw angielskich niczego nie wnosi do pracy,
- d) znajdują się błędy stylistyczne, przykładowo: na stronie 32 pierwszy akapit rozpoczyna się stwierdzeniem: *Jeśli chodzi o....*; na stronie 40 ostatni wers: *Wg słownika języka polskiego od red. W. Doroszewskiego ...*; na stronie 66: *Niektórzy dopatrują się początków teorii w marksowskiej tezie ...*;
- e) rozdziały/podrozdziały kończą się tabelami, które pozostają bez opisu: s. 37, s. 94,
- f) nie wszystkie powołane w pracy pozycje literatury zostały ujęte w spisie bibliografii: *Źródła i literatura*.

Konkluzja

Reasumując należy stwierdzić, iż Autor podjął trudny i złożony problem, wymagający złożonej wiedzy zarówno z zakresu ekonomii, jak i prawa, ochrony środowiska. Realizując sformułowany problem badawczy, przeprowadził w sposób wyczerpujący, a jednocześnie syntetyczny ocenę efektów zmian systemowych w obszarze gospodarowania odpadami. Zasygnalizowane niedoskonałości nie dyskwalifikują pracy i mogą (powinny) stać się przedmiotem dyskusji w trakcie obrony rozprawy.

Przedstawiona praca doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej. Świadczy o dużej wiedzy Doktoranta w zakresie przedmiotu pracy, aczkolwiek ma on pewne luki wiedzy w zakresie poszczególnych wątków. Recenzowana praca spełnia wymogi ustawowe stawiane rozprawom doktorskim. Wnioskuje o dopuszczenie Pana magistra Pawła Ważniewskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Wojciech Pioutek